



Vimmerby
kommun

Kommunstyrelseförvaltningen
Utvecklingsavdelningen

Folkhälsoplan 2021-2024

Vimmerby kommun

Antagen av kommunfullmäktige 2021-05-10 § 68

Folkhälsoplanen 2021-2024



Innehåll

- Ny folkhälsopolitik
- Levnadsvillkor – prioriterade områden
- Barnkonvention – prioriterade områden
- ANDTS (Alkohol Narkotika Doping Tobak Spel) - prioriterade områden
- Brottsförebyggande – prioriterade områden
- Ungdomspolitik - prioriterade områden

Ny folkhälsopolitik

I juni 2018 beslutade riksdagen om en ny folkhälsopolitik; God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (Prop 2017/18:249).

Den nya folkhälsopolitiken har stärkt fokus på jämlik hälsa och det övergripande nationella målet för folkhälsopolitiken är att *skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.*

Vidare innebär det att elva målområden blir åtta.

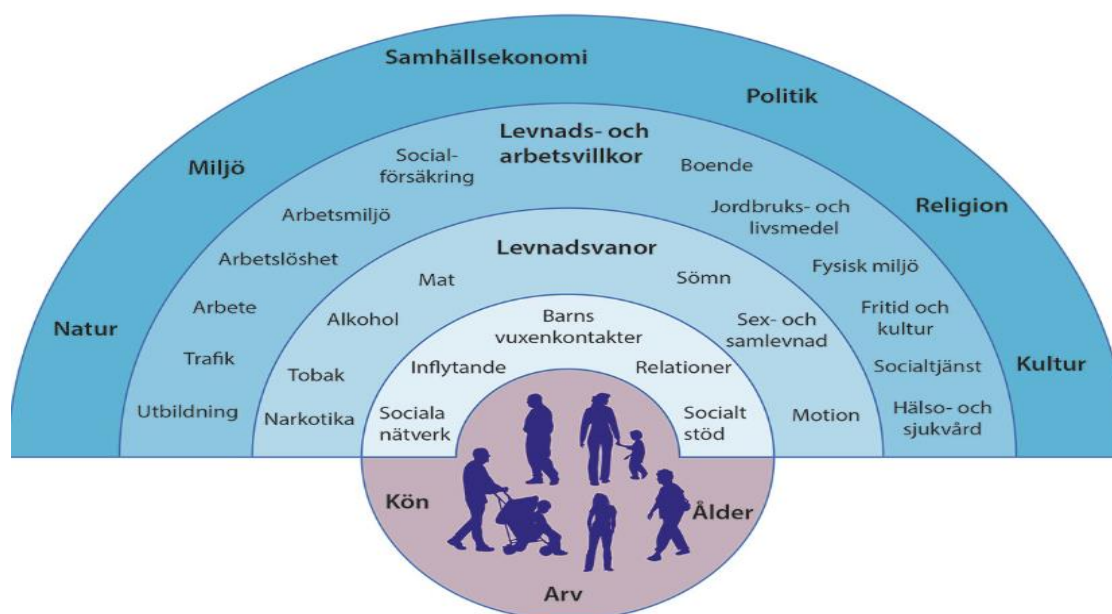
1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Nya folkhälsopolitiska målen har nu ett tydligare och uttalat fokus på jämlikhet i hälsa, där alla mål har möjlighet att leda till minskade hälsoklyftor

De föreslagna målområdena tydliggör även vilka bestämningsfaktorer (se nedan) som är mest centrala för hälsan i befolkningen. De första sju målområdena utgör centrala områden där resursbrister och sårbarhet är särskilt avgörande för jämlik hälsa.

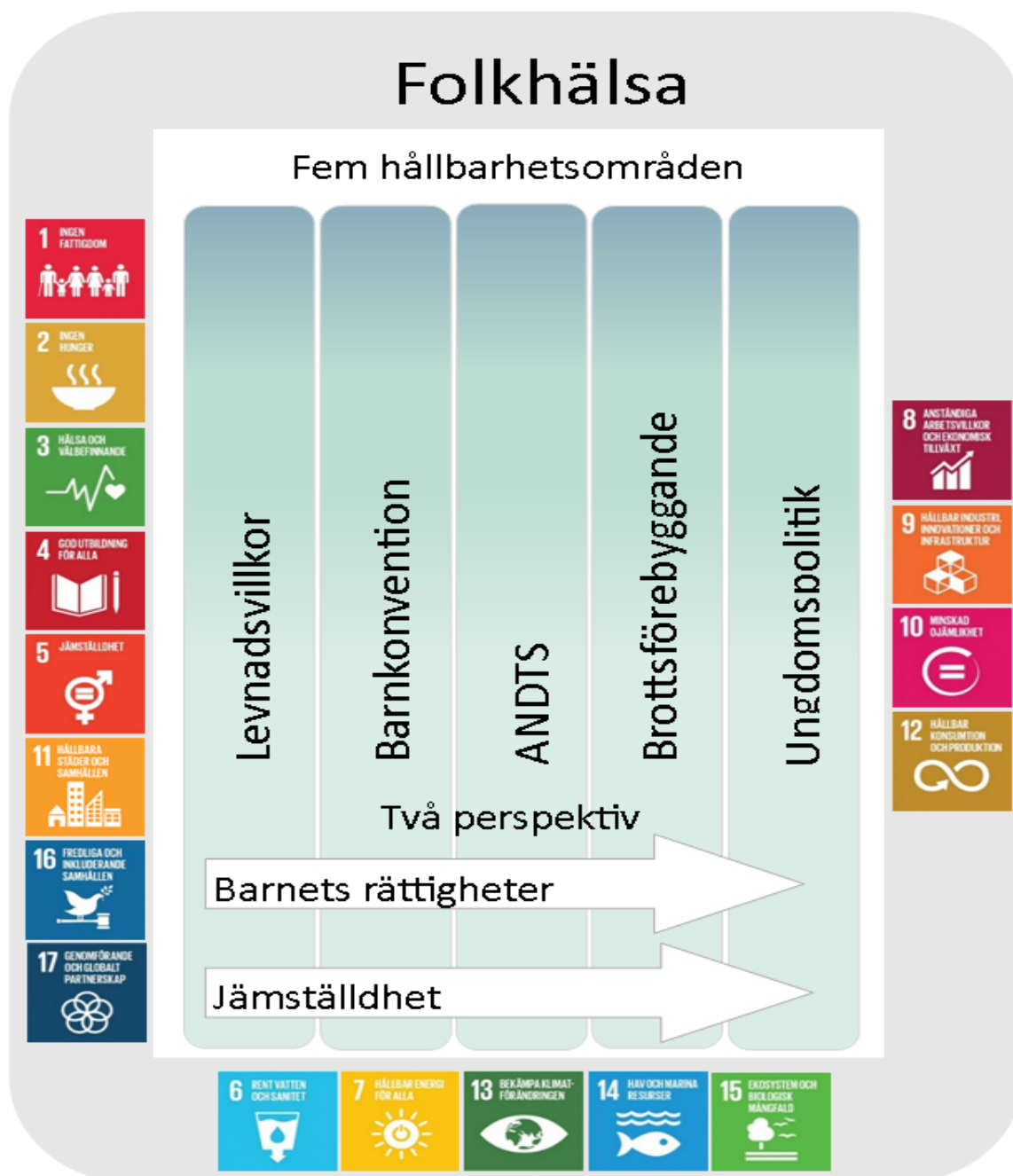
Det åttonde och sista målområdet – en hälsofrämjande hälso- och sjukvård – visar att hälso- och sjukvårdens verksamhet bör bli bättre på att möta de skillnader som finns mellan sociala grupper vad gäller insjuknande, behandling och konsekvenser av sjukdom och ohälsa.

Hälsans bestämningsfaktorer:



Folkhälsa i Vimmerby kommun

Vimmerby kommun prioriterar en god och jämlik hälsa för alla invånare. Vi ser att våra utvalda folkhälsopolitiska områden (levnadsvillkor, barnkonvention, ANDTS, brottsförebyggande och ungdomspolitik) hör ihop och tillsammans ger förutsättningar för ett hälsosamt liv. För att få optimalt genomslag ska dessa områden genomsyras och analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv och barnperspektiv. Områdena har dessutom starka kopplingar till hållbarhetsarbetet via FN:s globala mål Agenda 2030.



Levnadsvillkor

Fysisk aktivitet

En majoritet av Sveriges befolkning rör på sig för lite. 74 % av unga i åk 8 och 72 % i år 2 på gymnasiet i Vimmerby svarar att de brukar träna så att de blir andfådda eller svettas flera gånger i veckan eller varje dag (LUPP 2018). Rekommendationen för fysisk aktivitet för barn och unga är minst en timma/dag. 64 % av den vuxna befolkningen i Kalmar län är fysisk aktiva enligt Världshälsoorganisationens rekommendationer, dvs minst 150 minuter per vecka* (16-84 år, Hälsa på lika villkor 2018). Skillnaden mellan könen är marginell och unga rör sig mer än äldre. Följderna av att vara fysiskt inaktiv blir allvarliga då stillasittande leder till att både den fysiska och psykiska statusen faller. Vi ser också att skillnaderna är stor mellan olika grupper, flickor rör sig mindre än pojkar, flickor med utländsk bakgrund rör sig mindre än flickor med svensk bakgrund och barn som kommer från familjer med god ekonomi rör sig mer än barn från familjer med sämre ekonomisk standard.

(*WHO har uppdaterat rekommendationer till 150-300 min/vecka, nov 2020)

Målgrupper

Fysisk aktivitet ska ses i ett livscykelerspektiv och gäller därmed Vimmerbys hela befolkning men med särskilt fokus på

- Barn och ungdomar, i synnerhet flickor samt flickor med utländska härkomst samt barn och ungdomar med lägre socioekonomiska förutsättningar.
- Unga vuxna 19-30 år
- Äldre över 65 år.

I Vimmerby kommun ska

- Det finnas ett stort utbud av fritidsaktiviteter både genom föreningslivet och spontanidrotten
- Ska samtliga skolformer stimulera och ge möjlighet till att vara fysisk aktiv
- All form av fysisk aktivitet erbjudas i trygga miljöer, säkrade utifrån diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsvariation, sexuell läggning, ålder) samt FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen
- En familjs ekonomi inte vara ett hinder för att vara fysisk aktiv
- Vid stadsplanering och framtagande av detaljplaner ska fysisk aktivitet vara en central del

Mätbara mål:

- Andel som uppger hur ofta de brukar träna så att de blir andfådda eller svettas samt andel som tränar minst en gång per vecka (Lupp åk 8 och år 2 på gymnasiet, pojkar och flickor)
- Andel invånare 16-84 år som är fysiskt aktiva minst 150-300 min/vecka (HLV Hälsa på lika villkor, män och kvinnor)

Psykisk hälsa

Upplevd psykisk lidande, stress och suicid är ökande i Sverige. Särskilt för gruppen unga flickor och kvinnor. Det kan handla om lättare ängslan, oro och ångest till svårare psykiatriska diagnoser.

År 2018 angav 17 % av personer över 18 år att de upplever ett nedsatt psykisk välbefinnande. I åldersgruppen kvinnor mellan 16-29 år var siffran 33 %. Avseende tankar på att ta sitt liv (suicid) angav 13 % av att de haft sådana tankar någon gång i livet (Folkhälsomyndigheten, 2019)

Bland skolelever har en ökning skett avseende uppgivna symptom som huvudvärk, nedstämdhet och sömnsvårigheter (psykosomatiska besvär). Särskilt för barn och unga kring 11 år. Ökningen har gått från 29 % till 41 % mellan åren 2013-2018. För pojkar i samma ålder från 20 till 30 % (Folkhälsomyndigheten, 2018)

Bland äldre personer (65-84 år) anger endast 9 % ett nedsatt psykiskt välbefinnande vilket är lägre än alla övriga åldersgrupper (Folkhälsomyndigheten, 2016).

Avseende suicid tog 1269 personer sitt liv under 2019. Nivåerna har sjunkit sedan mitten på 1980-talet. Ca 70 % av andelen suicid genomförs av män och då tydligast män över 65 år. I landet finns regionala skillnader där Gotland, Kalmar Län och Norrland ligger något högre än andra regioner i andelen suicid (Folkhälsomyndigheten, 2019).

Vimmerby kommun ska;

- Kontinuerligt erbjuda utbildning i Mental Health First Aid (MHFA).
- Initiera en årlig konferens med fokus på psykisk ohälsa.
- Genom samverkan i länsgemensam ledning mellan Kommunförbundet och Region Kalmar Län implementera de regionala handlingsplanerna och praktiska anvisningarna avseende psykisk hälsa som finns.
- I ett främjande och förebyggande perspektiv samverka med civilsamhället
- Verka för att alla elever lyckas i skolan och skolan ska vara likvärdig! Skolan är en oerhört viktig skyddsfaktor mot t.ex. psykisk ohälsa.

Målgrupp:

- Kommunala medarbetare och bolag. Därefter föreningsliv och allmänhet (MHFA).
- Allmänheten och kommunala medarbetare (konferans).
- Medarbetare (regionala handlingsplanerna).
- Civilsamhället
- Elever i förskola, grundskola, särskola, gymnasium samt vuxenutbildningarna

Mätbara mål:

- Andel av medarbetare per förvaltning/bolag som utbildats i Mental Health First Aid.
- Antal deltagare på årlig konferans.
- Uppföljning av de regionala handlingsplanernas mål.
- Andel elever, pojkar och flickor, med godkända betyg

Föräldraskapsstöd

En god relation mellan barn och barnets föräldrar är en av de allra viktigaste skyddsfaktorerna för en god hälsa. Enligt barnkonventionen har barnets föräldrar ett gemensamt ansvar för barnet men staten har skyldighet att stötta föräldrarna. Generellt föräldraskapsstöd är en kostnadseffektiv insats som bl.a. förbättrar barns psykiska hälsa. I Vimmerby kommun finns idag endast en generell metod (Effekt som riktas till föräldrar på högstadiet med syfte att skjuta upp alkoholdebuten).

I Vimmerby kommun ska;

- Alla föräldrar med barn 0-18 år som vill erbjudas plats i en föräldrastödande metod.
- Aktivt medverka och finnas på plats i den planerade Familjecentralen tillsammans med Region Kalmar län

Målgrupp: Alla föräldrar med barn mellan 0-18 år

Mätbara mål:

- Antal föräldrar med barn 0-18 år som deltar i någon av de föräldrastödsmetoder som erbjuds.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen blev svensk lag 1 januari 2020. Det ställer tydligare krav på kommunens organisation och verksamhet för att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda, detta gäller alla barn men särskilt barn i utsatthet.

En förutsättning för att genomföra barnets rättigheter är att alla instanser i samhället, liksom barnen, känner till barnkonventionen och dess innehåll (artikel 42). I Lupp 2018 (lokal uppföljning av ungdomspolitiken) svarade 25 % av åk 8 eleverna att de kände till rättigheterna i barnkonventionen och vad de innebär i praktiken, motsvarande siffra för år 2 på gymnasiet var 30 %.

I Vimmerby kommun ska;

- Alla barn, unga, barnens föräldrar samt all personal i Vimmerby kommun som i sitt arbete kommer i kontakt med barn och unga ha kunskap om barnkonventionen.
- Samtliga förtroendevalda ha grundläggande kunskap om barnkonventionen. Utbildningstillfällen anordnas för detta varje år.
- Barn och ungas synpunkter och åsikter särskilt beaktas i frågor som berör dem och deras vardag. Barn och unga ska ha verklig tillgång till inflytande och delaktighet i samtliga verksamheter som berör dem.
- Barn och unga få målgruppsanpassad information. Unga är ingen homogen grupp och kunskap och tillgänglig information är viktig.
- Det finnas verktyg (modeller och metoder) för att göra prövningar av barnets bästa inför beslut.

Målgrupp: Barn 0-18 år

Mätbara mål:

- Andel unga i åk 8 samt i år 2 på gymnasiet som känner till sina rättigheter och vet vad de innebär (Lupp åk 8 och år 2 på gymnasiet)
- Antal förtroendevalda och medarbetare som genomgår grundutbildning i barnets rättigheter varje år

ANDTS (Alkohol Narkotika Dopning Tobak Spel)

Den av riksdagen beslutade ANDT-strategins övergripande mål är "Ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk" (Skr.2015/16:86) (ny ANDTS-strategi förväntas 2021)

Målet innebär:

- en nolltolerans mot narkotika och dopning
- att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak
- att förhindra all skadlig alkoholkonsumtion bland annat genom att minska konsumtionen och skadliga dryckesvanor.

I Vimmerby kommun uppgav 29 procent i åk 8 (drogvaneundersökning 2020) och 64 procent i år 2 (drogvaneundersökning 2019) på gymnasiet att de druckit alkohol under det senaste halvåret. 14 procent i åk 8 och 24 procent i år 2 uppgav att de röker dagligen eller vid enstaka tillfällen. Vidare var det två procent i åk 8 och sju procent i år 2 som någon gång använt narkotika. 8 % av den vuxna befolkningen röker dagligen i Kalmar län (16-84 år Hälsa på lika villkor 2018)

I Vimmerby kommun ska;

- Det erbjudas föräldrastödjande insatser inom ANDTS
- Det finns en god kunskap och kompetens kring hela ANDTS-området hos kommunens anställda
- Det eftersträvas en samsyn kring problem och åtgärder hos kommunens anställda
- Alla barn och unga erbjudas en sturkturerad och drogfri fritidssysselsättning.
- Drogvanundersökningar genomförs vartannat år i åk 8 och vartannat år i år 2 på gymnasiet.

Målgrupp: samtliga invånare i Vimmerby kommun

Mätbara mål:

- Andel unga, pojkar och flickor, som använder alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel i åk 8 och år 2 på gymnasiet (Drogvaneundersökningen åk 8 och år 2 på gymnasiet)
- Andel vuxna, män och kvinnor, som använder alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (följs upp i Hälsa på lika villkor HLV)

Brottsförebyggande

I polisens trygghetsundersökning 2020 (som genomförs i samverkan med Vimmerby kommun) går det att utläsa att utsattheten för brott är i princip oförändrad likaså känslan av trygghet/otrygghet. Kvinnor anger att de är mer otrygga än män och Vimmerby stad är mer otrygga än övriga tätorter. Index för de som anger en konkret känsla av otrygghet har ökat från 1,14 2014 till 1,41 2020 (index anger flera sammanvägda faktorer för otrygghet) medan index för enbart kvinnor är 1.86. Andelen som angivit att de inte varit utsatta för något brott har minskat från 82 % 2014 till 79 % 2020.

I ungdomsenkäten LUPP anger 9 % av tjejerna och 1 % av killarna i åk 2 på gymnasiet att de under en längre tid känt sig mobbade, trakasserade eller utfrysta. Motsvarande siffra för åk 8 är 6 respektive 8 % (LUPP 2018). Många unga anser att det förekommer rasism på deras skola, 29 % av tjejerna i åk 2 på gymnasiet och 14 % av killarna svarar detta. Motsvarande siffra för åk 8 är 24 % och 31 %.

I Vimmerby kommun ska

- Samtliga invånare känna sig trygga.
- Samtliga invånare känna tillit till kommunens verksamhet
- Offentliga miljöer upplevas som välkomnande.
- Diskriminering och kränkningar får inte förekomma
- Samtliga beslut som fattas utifrån ett säkerhetsperspektiv vägas mot hur beslutet påverkar tryggheten

Målgrupp: samtliga invånare i Vimmerby kommun

Mätbara mål:

- Index för konkret känsla av otrygghet ska minska (här innefattas problem som utsatthet för våld, inbrott, skadegörelse m.m. samt oro för detta) (Trygghetsundersökningen)
- Andelen unga, pojkar och flickor, i åk 8 och år 2 på gymnasiet som anger otrygghet och utsatthet (LUPP åk 8 och år 2 på gymnasiet)

Ungdomspolitik

Ungdomspolitikens mål är att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (Prop. 2013/14:191)

Att vara sysselsatt i arbete eller studier är en viktig skyddsfaktor för hälsan och en viktig faktor för att nå ungdomspolitikens mål. Andelen som varken jobbar eller studerar är betydligt större bland utriksefödda, 12 % i åldern 16-24 år än bland inrikesfödda 5,1 % (2018, Ung idag). En viss skillnad finns mellan könen där inrikesfödda tjejer i högre grad står utan sysselsättning medans det omvända gäller för inrikesfödda.

Fler unga än tidigare känner att de kan föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. 2018 angav mellan 24-28 % att de ganska eller mycket stora möjligheter medans motsvarande siffra låg på 11-17 % 2009. För en landsbygdskommun som Vimmerby är frågan om var de unga vill bosätta sig i framtiden en viktig fråga. I Lupp (2018) svarar 73 % av killarna och 76 % av tjejerna att de tror att de kommer att flytta från kommunen.

I Vimmerby kommun ska

- Alla unga vara i sysselsättning, dvs. i studier, arbete eller praktik
- Alla unga som vill, så långt det är möjligt, få chans att prova sina idéer - det är entreprenörskap för oss.
- Arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare för unga Vimmerbybor fortsätta
- Alla unga ska, efter sina förutsättningar, vidareutveckla sin förmåga att arbeta i demokratiska former.
- Alla unga ges möjligheter till en jämställd och jämlik fritid som uppmanar till mångfald
- Arbetet med ungas delaktighet fortsätta, bl.a. genom den s.k. Globträdsmodellen
- Alla unga känna att de äger sin framtid, att fritt välja var och hur de vill leva sitt liv.

Målgrupp: 13-25 år

Mätbara mål:

- Andel unga, män och kvinnor, 16-24 år i sysselsättning (Ung Idag)
- Andel unga, pojkar och flickor, som känner att de kan framföra sina åsikter i åk 8 och år 2 på gymnasiet (LUPP åk 8 och år 2 på gymnasiet)

Hälsoekonomi

Ohälsa bidrar varje år till betydande kostnader för samhället och stort lidande för individen. Ett exempel är de tre stora "folksjukdomarna" cancer, diabetes och hjärt- kärlsjukdomar som drabbar många människor och som ofta är påverkbara utifrån våra levnadsvanor. Samtidigt har sjukvården blivit bättre på att vårda och medicinera med fler överlevande som följd, men med dyra vårdkostnader.

Till detta vet vi att hälsan inte är jämt fördelad mellan olika (socioekonomiska) grupper. Samhället lider också brist på arbetsföra människor som kan möta arbetsmarknadens behov samtidigt som vi i Vimmerby har en befolkningsstruktur som gör att vi får allt fler äldre i förhållande till unga. För att klara välfärdssamhället och dessa utmaningar (det finns som bekant fler, t.ex. psykisk hälsa, ANDTS, trygghetsskapande arbete m.m.) måste vi i samhället arbeta mer främjande och förebyggande, mer med folkhälsa.

Uppföljning

Samverkansgruppen för folkhälsoarbetet ansvarar för att Folkhälsoplanen följs upp och revideras.

Nationella och regionala mål

Folkhälsa;

God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (Prop 2017/18:249).

Klimat att växa i – regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2030

ANDTS;

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020.
2015/16:8.

Regionala ANDT-strategin och handlingsplanen 2017-2021

Barnkonventionen;

FN:s konvention om barnets rättigheter

Brottsförebyggande;

Tillsammans mot brott 2016/17:126

Ungdomspolitik;

Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande
(Prop. 2013/14:191)

Underlag och referenser

Arbetsgrupp med representanter från socialförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen, miljö- och byggnadsförvaltningen, samhällsbyggnadsavdelningen samt utvecklingsavdelningen
Utvecklingsråd; workshop om ny folkhälsoplan. November 2018

Lupp 2018

Drogvaneundersökning 2018 och 2019

Hälsa på lika villkor 2019

Polisens trygghetsmätning 2020

Öppna jämförelser 2020

Ung Idag, MUCF

Remissrunda partigrupperna kommunfullmäktige